

Inherent veiligere, gezondere en schonere productie

De sleuven tussen sociale verantwoordelijkheid en ecologische duurzaamheid

Gerard Zwetsloot

De eenwording van de Europese markt, de toename van de wereldhandel en de trend naar globalisering. De recente economische ontwikkelingen leiden tot een steeds sterkere concurrentie tussen bedrijven. Een hoog rendement is niet langer een verdienste; het is een voorwaarde voor overleven. Tegelijkertijd gaan de technologische ontwikkelingen steeds sneller, waardoor bedrijven gedwongen zijn zich permanent te ontwikkelen en te veranderen. Een groeiende werkdruk en een gedwongen maximalisering van de opbrengsten zijn het gevolg. Daardoor kan de kwaliteit van de arbeid en het milieu gemakkelijk onder druk komen te staan. De oplossing moet gezocht worden in inherent veiligere, gezondere en schonere productiesystemen.

De snelle veranderingen vergen veel van het bedrijfsleven. Maar ook de overheid blijft niet ongemoeid. Enkele decennia geleden kon de overheid volstaan met het voorschrijven van regels en zich verder concentreren op de handhaving daarvan. In het huidige, turbulente tijdperk gaat dat niet meer, omdat de regels vrijwel per definitie achterlopen op de technische en economische mogelijkheden. In feite is de overheid thans maar een van de belangrijke actoren in een pluriform krachtenveld. Niet alleen de overheid neemt initiatieven, andere partijen doen dat ook.

Het streven naar economisch aantrekkelijke opties voor het verbeteren van de arbeidsomstandigheden of de milieuprestaties is een hoeksteen in de moderne aanpak van arbeidsomstandigheden en milieu geworden. In vrijwel alle gevallen gaat het om het ontwikkelen van een preventieve aanpak, of om het creëren van nieuwe positieve mogelijkheden waarbij goede arbeidsomstandigheden- en milieuprestaties leiden tot een betere positie op de afzet- of arbeidsmarkt.

Dat vraagt om een cultuuromslag: mens en milieu moeten allebei vanzelfsprekende, belangrijke en gedeelde waarden vertegenwoordigen.

People, planet, profit

Duurzame ontwikkeling is door de wereldcommissie voor milieu en ontwikkeling gedefinieerd als een ontwikkeling die voldoet aan de huidige behoeften, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien aan te tasten. Het is daarmee een economisch vraagstuk, waarin wordt gestreefd naar optimale behoeftebevrediging over de generaties heen.

Aan duurzame ontwikkeling kunnen ten minste drie dimensies worden onderscheiden: sociale verantwoordelijkheid, waartoe arbeidsomstandigheden behoren, ecologische duurzaamheid en economische ontwikkeling. Kernachtig geformuleerd gaat het om people, planet and profit.

Arbeidsomstandigheden kan ook als een aparte, vierde dimensie worden beschouwd.

Zo ziet de Europese Stichting ter verbetering van de levens- en werkomstandigheden in Dublin duurzame ontwikkeling als een vierdimensionaal proces met milieukundige, economische, sociale en arbeidsdimensies.

Drie sleuven

Bij het streven naar een inherent veiligere, gezondere en schonere productie zijn drie kwaliteitsprincipes richtinggevend: 'in één keer goed', 'de juiste dingen doen' en 'voortdurende verbetering'. Deze principes gelden zowel voor arbeidsomstandigheden als voor milieu. Je kunt deze principes opvatten als 'sleuven' die beide werkvelden met elkaar verbinden.

Het principe 'in één keer goed' maakt het opsporen van fouten of problemen en het nemen van corrigerende maatregelen overbodig. Economisch gezien is dat erg aantrekkelijk. Monitoren en corrigeren van fouten kost

FOTO: CHRIS PENNARTS

woordelijkheid en

Streven naar inherent veiligere, gezondere en schonere productie is essentieel.

immers geld en ontleent zijn nut alleen maar aan de problemen die je beter had kunnen voorkomen. Het streven naar 'in één keer goed' lijkt een open deur. Vaak echter heeft dit principe eerder het karakter van een rituele geloofsbelijdenis dan van een overtuigde keuze. Consequente preventie wordt vaak beschouwd als economisch onhaalbaar, lastig, en niet realistisch. Deze houding is karakteristiek voor het denken en handelen dat is gericht op beheersing.

In de praktijk blijken veel mengvormen mogelijk van enerzijds de toepassing van 'in één keer goed' en anderzijds toegevoegde maatregelen om de overblijvende problemen te beheersen. Die toegevoegde maatregel - aparte technologische of organisatorische eenheden, speciale mensen - vormen vaak een reden niet langer actief te werken aan de uitbouw van 'in één keer goed'. Wat over-

blijft, is het streven naar optimaliseren van de bestaande situatie door het oplossen van problemen die zich in het gebruik voordoen en het beheersen van restrisico's.

Het consequente preventie-denken heeft het laatste decennium echter een grote vlucht genomen, zowel op het gebied van milieubescherming als bij kwaliteit. De tijd is aangebroken om deze lijn door te trekken naar de arbeidsomstandigheden.

Juiste dingen

Met betrekking tot arbeidsomstandigheden en milieu speelt de vraag, hoe belangrijk ecologische duurzaamheid en sociale verantwoordelijkheid voor het bedrijf zijn. In hoeverre worden deze waarden gedeeld door alle mensen in het bedrijf? Hoe worden deze waarden in de missie, visie en strategie van het bedrijf tot uiting gebracht? Dit is geen technisch, medisch of economisch vraagstuk.

Databases of expertsystemen kunnen ons wellicht helpen bewust te worden van de verschillende aspecten, ze kunnen nooit het juiste antwoord genereren. Dat is en blijft mensenwerk. Er zijn geen objectieve, door onafhankelijke derden te verifiëren criteria voor het doen van de juiste dingen. Certificering is daarmee onmogelijk. Zelfsturing en zelfreflectie zijn daarentegen essentiële kenmerken.

Bij keuzen ten aanzien van technologie kunnen we de vraag stellen wat de juiste technologie is. Het antwoord op deze vraag zal afhangen van de gehanteerde waarden en normen. Het is essentieel dat technologie de mens - als consument en producent, maar ook als werknemer - in zijn handelen faciliteert en dat zij sociaal en ecologisch inpasbaar wordt. Technologische verbeteringen worden echter vaak teniet gedaan doordat mensen hun gedrag erop aanpassen.

>>

>> Voortdurende verbetering veronderstelt een continu leerproces, een vorm van permanent leren uit ervaring die soms kan worden aangevuld of versterkt met adequate opleidingsactiviteiten of informatievoorziening. Organisaties kunnen alleen leren door de ervaringen van individuen in de organisatie.

Maar het leren van individuele personen vormt geen garantie dat ook het collectieve leerproces goed verloopt. In veel organisaties leidt de arbeidsdeling ertoe dat sommige mensen vooral doen (de werknemers) en anderen controleren wat zij doen (de kwaliteitscontroleurs of direct leidinggevend), terwijl weer anderen verondersteld worden te denken en begrijpen (de staf, bijvoorbeeld veiligheids- en milieudeskundigen) of om beslissingen te nemen (de managers). Steeds vaker wordt daarom in de literatuur, maar ook al in de bedrijfspraktijk, gerefereerd aan het belang van impliciete kennis van mensen (tacit human resources) en aan kennismanagement als bron voor voortdurende verbetering.

Perspectief

Arbeidsomstandigheden en milieu hebben een aantal belangrijke kenmerken gemeenschappelijk. Een separate aanpak leidt vaak tot het verplaatsen van problemen in plaats van het elimineren ervan. Arbeidsomstandigheden en milieu vormen ook twee essentiële dimensies van duurzame ontwikkeling. In het perspectief van duurzame ontwikkeling is het streven naar een inherent veiligere, gezondere en schonere productie essentieel. Het drietal kwaliteitsprincipes is daarbij richtinggevend: in één keer goed, de juiste dingen doen, en voortdurende verbetering. Deze drie sleuven vormen een permanente uitdaging voor alle personen, arbeidsorganisaties en instituties die sociale verantwoordelijkheid en ecologische duurzaamheid in hun vaandel willen dragen.

Uiteindelijk vormen beslissingen en gedragingen van mensen, zowel individueel als collectief, de toegang tot het proces van duurzame ontwikkeling. Het voor de langere termijn veiligstellen van de gezondheid van de (werkende) mens enerzijds en van natuur-

lijke hulpbronnen anderzijds vormt een verlicht eigenbelang voor individuen en bedrijven. Hieruit blijkt dat ecologische duurzaamheid, net als veiligheid en gezondheid, een essentieel aspect is van sociale verantwoordelijkheid. ►

prof. dr. G.I.J.M. Zwetsloot -
TNO Arbeid.

De volledige tekst van de oratie 'Naar een inherente veiligere, gezondere en schonere productie - Of: de sleuven tussen sociale verantwoordelijkheid en ecologische duurzaamheid' van Gerard Zwetsloot (als bijzonder hoogleraar Arbeidsomstandigheden en Milieu verbonden aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam) is verkrijgbaar bij TNO Arbeid.

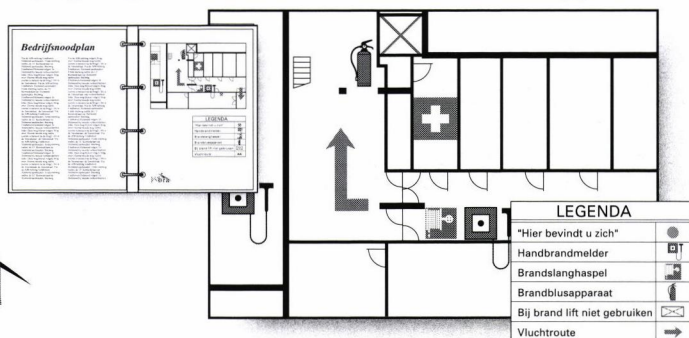
Telefoon: 023- 554 94 49.

Vebra, gespecialiseerd in Bedrijfsnoodplannen

Postbus 2166
5500 BD Veldhoven
Tel: +31(0)40 290 88 00
Fax: +31(0)40 290 86 36

Veiligheidskundig & Brandpreventief Adviesbureau

- Brand- en veiligheidsinspecties
- Bedrijfsnoodplannen
- Brandbestrijdings- en reddingsplannen
- Ontruimingsplannen
- Ontruimingsinstructies
- Veiligheidsmarkeringen
- Veiligheidsbrochures
- Projectbegeleiding
- VCA begeleiding
- Opleiding Basis veiligheid (VCA), B.H.V. en Perslucht

EXPLOSIEVEILIG LICHT?

W I J M A K E N E R W E R K V A N !

MITRALUX

o.a. met:
L-160 EX
Ex d IIC T5

oplaadbaar 230V; voorzien van zoomlens 1:2

safetylux

L I C H T D A T W E R K T

Safety-Lux Nederland B.V.
Huizerweg 114, 1402 AJ Bussum
Tel.: 035-6914476 Fax: 035-6915474
Internet: www.safety-lux.nl
E-mail: postmaster@safety-lux.nl